

In het vierde gedeelte geeft hij een overzicht van de tot nu toe in de literatuur beschreven gevallen van arthroplastiek ten getale van 442 en bespreekt de verkregen uitkomsten. De mooiste statistiek is die van PUTTI, die beschikt over 63 gevallen met 83.87 pCt. welslagen.

Dit boek, waarin de nieuwere opvattingen over de arthroplastiek van het ankylotisch kniegewricht uitvoerig en overzichtelijk behandeld zijn, heb ik met genoegen gelezen en meen het als een aanwinst der chirurgische literatuur te moeten beschouwen.

W. F. SUERMONDT.

Rückblicke und Ausblicke in der Chirurgie, von Prof. Dr. OTTO TILMANN, Köln, OSKAR MÜLLER Verlag. 1924. Prijs: R.M. 0.75.

Het bovenstaande is de titel van een rede, door TILMANN als rector der universiteit te Keulen voor het studiejaar 1924—1925 gehouden. Er wordt eerst een overzicht gegeven van de wording der hedendaagsche heilkunde. Reeds in het grijze verleden vóór het begin der geschiedenis werd deze beoefend, zooals blijkt uit fossiele overblijfselen van schedels uit het steenen tijdperk. Het onderzoek van deze schedels, die vooral in Frankrijk gevonden zijn, heeft geleerd, dat reeds toen de trepanatie werd verdragen en niet steeds tot den dood voerde. De verdere ontwikkeling der chirurgie werd vooral belemmerd door gemis aan anatomisch inzicht, dat slechts geleidelijk werd verkregen. Ook om andere redenen moest de vooruitgang zich vooral beperken tot de afwijkingen der ledematen. Schrijver zet uiteen, dat de uitschakeling van de pijn en de antiseptische wondbehandeling mijlpalen zijn op den verderen weg. Nu konden de dieper gelegen organen van het lichaam tot voorwerp van heilkundige behandeling worden gemaakt, totdat dit ten slotte ook het geval was met het hart „dieses unruhige und trotzige Ding” (KOCHER).

Doch er kwam kentering in de opvattingen. De werkelijkheid bleek meer samengesteld. Op grond van het werk van MORGAGNI en VIRCHOW was tot dusver de aandacht alleen op het zieke orgaan gericht; men zag thans in, dat de organen van elkaar afhankelijk zijn en ging de wisselwerking na; de pathologische physiologie werd ook op heilkundig gebied een terrein van studie.

Verder legt schrijver den nadruk op de ontleedkunde gedurende den toestand van ziekte en wel bij den levenden mensch. Evenals de normale ontleedkunde van de kennis van het lijk wordt tot kennis van den levenden mensch — getuige het leerboek van BRAUS — zoo wenscht schrijver ook den opbouw der ziektekundige ontleedkunde van den levende. En hij licht dit toe met een voorbeeld uit zijn eigen gebied van studie. Hij betoogt, dat bij epilepsie tijdens het leven wel anatomische veranderingen worden gevonden, terwijl dat na den dood vaak niet meer mogelijk is. Een belangrijke voorwaarde voor vooruitgang ziet hij in betere kennis van de reactie van ons lichaam op ziektekiemen. Dit staft hij met te wijzen op een andere volksziekte, de tuberculose. Na langen strijd tusschen de

aanhangers van de meer of minder actieve behandeling leerde men de verandering van het organisme, de allergie, kennen en kwam zodoende tot de entingen volgens DEYKE-MUCH, wier uitslag een aanwijzing geeft voor de heelkundige behandeling. Ten slotte betoogt hij, dat de oude crasenleer thans in eere is hersteld als leer der constitutie en de afwijkingen daarvan.

Schrijver heeft een aanzienlijk deel van den vooruitgang beleefd en daartoe bijgedragen, doch in plaats van te smalen op vroegeren tijd spoort hij aan tot bescheidenheid. En terecht. Ontbrak het vroeger aan noodzakelijke inzichten bijv. op anatomisch gebied, iets dergelijks zien wij nu nog. Een voorbeeld levert de heelkunde van den sympathicus. Allerlei afwijkingen, zooals de angina pectoris, de ziekte van BASEDOW en vele andere heeft men door uitschakeling van een deel van het vegetatieve zenuwstelsel tot genezing willen brengen. Doch de inzichten omtrent de werking van den sympathicus zijn ontoereikend. Daarom geven ingrepen op dat gebied soms meer den indruk van belangwekkende proefnemingen dan van doelbewust geneeskundig handelen.

TILMANN wijst op menig twistpunt uit het verleden en deelt denkbeelden mede omtrent de uitkomst. Het is een genoeg, deze geestdriftige rede te lezen.

J. E. SCHULTE.

H. J. M. HOOGLAND, *Het primaire levercarcinoom bij de dieren*. Academisch proefschrift, Utrecht 1926.

Nuttigheidsoverwegingen hebben hun stempel gedrukt op de veeartsenijkunde, die in de eerste plaats was en nog is een praktische wetenschap. Het is daarom niet verwonderlijk, dat de kanker, de ziekte van den hoogen leeftijd, dus der dieren met minder waarde, in de pathologie der huisdieren veel minder op den voorgrond treedt dan in de pathologie van den mensch. Onder de veeartsen, die zich echter tot zuiver wetenschappelijk pathologisch onderzoek aangetrokken gevoelen, hebben enkelen den kanker tot arbeidsveld gekozen. Voor het kankeronderzoek in het algemeen ware het te wenschen, dat dit aantal toenam, vooral, wanneer zulk goed werk geleverd wordt als door HOOGLAND in dit proefschrift. Hij geeft ons een nauwkeurige beschrijving van een groot aantal door hem onderzochte leverkankers van hond, kat en rund, en mededeelingen van door anderen onderzochte leverkankers van andere dieren. De beschrijvingen zijn uitvoerig en worden door 39 goede foto's, in hoofdzaak microfoto's, verduidelijkt. Het is het werk van jarenlangen arbeid en een document van blijvende waarde. De promotie geschiedde dan ook „met lof”.

De leverkanker van den hond is volgens den schrijver in den regel een cystadenocarcinoom van het galgangceltype. Hij ontstaat op den bodem van aangeboren misvormingen: meestal cystadenomen. Verband met chronische parasitaire galgangontsteking neemt hij niet aan. Levercelcarcinomen zijn hem bij den hond niet met zekerheid bekend. Het voorkomen van levercelcarcinomen bij de kat acht hij bewezen, al is het zeldzaam,